

Література

References

1. Kan-Kalik, V. A. (1979) *Osnovy professionalno-pedagogicheskogo obshchenia* [Fundamentals of professional and pedagogical communication]. Groznyi: Checheno-Ingushetia Publishers.
2. Shcherban, T. D. (2004). *Psykholohiya navchalnoho spilkuvannia* [Psychology of Educational Communication]. Kyiv: Millennium.
3. Zabrotskyi, M. M. (2005). Do vyznachennia struktury komunikatyvnoi kompetentnosti pedahoha. [Determining the structure of communicative competence of a teacher], *Naukovyi Chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova, Series 12 «Psychological Sciences»*, No 6 (30), part 1, 192.
4. Zasiakina, L. V. (2000). Problema humanizatsii osvity ta profesiinoho myslennia [The problem of education humanization and professional thinking of a teacher], *Mova i kultura*, 1, 68–70.

Діана Каліщук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

diana_kalischuk@ukr.net

УЗАГАЛЬНЕННЯ (ГЕНЕРАЛІЗАЦІЯ) ЯК ЗАСІБ СУГЕСТИВНОГО ВПЛИВУ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Received March, 13, 2014; Revised March, 18, 2014; Accepted April, 22, 2014

Анотація. У статті визначено поняття «сугестія» як однієї з основних ознак сучасного політичного дискурсу; описано процеси упущення, узагальнення та викривлення інформації, які зумовлюють нетотожність між глибинною інформативністю повідомлення та його представленою версією і, отже, належать до засобів здійснення сугестивного впливу на адресата; виділено та проаналізовано мовні засоби, через використання яких реалізується процес узагальнення (генералізації) інформації, а саме: універсальні квантифікатори, до яких належать певні прислівники та займенники; модальні оператори необхідності/можливості, до яких зараховуємо модальні дієслова із значенням необхідності/можливості, а також інші частини мови (прикметники, прислівники, частки), семантика яких спрямована на фіксацію необхідності чи можливості певних дій особи; інтенсифікатори, які модифікують прагматичне значення висловлювання, підвищують вплив сказаного на слухача.

Ключові слова: сугестія, узагальнення (генералізація), універсальні квантифікатори, модальні оператори, інтенсифікатори.

Kalishchuk, Diana. Generalization as a Means of Suggestion in Modern Political Discourse.

Abstract. The article deals with the notion of suggestion as one of the main features of modern political discourse, the processes of deletion, generalization and distortion of information, that cause non-identity between the deep informational content of the utterance and its represented version and therefore are used to influence the addressee, are described; language means used to realize the process of generalization are defined and analyzed, namely: universal quantifiers, including some adverbs and pronouns; modal operators of obligation / possibility, such as modal verbs with the meaning of obligation / possibility, and other parts of speech (adjectives, adverbs, particles), semantics of which presupposes necessity or obligation of some actions; intensifiers, which modify the pragmatic meaning of the utterance and therefore intensify the impact on the addressee.

Keywords: suggestion, generalization, universal quantifiers, modal operators, intensifiers.

Калищук Диана. Обобщение (генерализация) как средство суггестивного влияния в современном политическом дискурсе.

Аннотация. В статье рассматривается понятие «суггестия» как одной из главных характеристик современного политического дискурса; описываются процессы пропуска, обобщения и искривления информации, которые приводят к несовпадению между глубинной информативностью высказывания и его представленной версией и поэтому относятся к средствам осуществления суггестивного влияния на адресата; выделяются и анализируются языковые средства, через использование которых реализуется процесс обобщения (генерализации) информации, а именно: универсальные квантификаторы, к которым принадлежат некоторые причастия и местоимения; модальные операторы необходимости / возможности, к которым мы относим модальные глаголы со значением необходимости / возможности, а также другие части речи (прилагательные, причастия, частицы), семантика которых направлена на фиксацию необходимости или возможности неких действий; интенсификаторы, которые модифицируют прагматическое значение высказывания, повышают влияние сказанного на слушателя.

Ключевые слова: суггестия, обобщение (генерализация), универсальные квантификаторы, модальные операторы, интенсификаторы.

Вступ

Суггестивність політичного дискурсу як одна з його основних ознак перебуває в центрі уваги сучасних досліджень. Політичні тексти містять когнітивний досвід і думки соціуму, у них функція переконання, впливу є провідною і реалізується експліцитними та імпліцитними засобами (Kovalevska 2001: 244).

Суггестивність розуміють як прихований вплив, передовсім словесний, який сприймається на віру та без критичної оцінки, це навіювання, наштотування на думку. Характерна риса суггестивності – відсутність контролю з боку свідомості (послаблений контроль) при отриманні та обробці інформації (Avdeenko 2001: 3). Суггестивність як навіювання, що виключає раціональне начало та спирається на чуттєво-асоціативні сторони свідомості, відрізняється від суті персуазивного процесу, який можна вважати як такий, що відбувся, коли хтось засвоїв деякі наміри, значення, цілі, перебуваючи в атмосфері реально усвідомлюваної свободи вибору (Nickl 1998: 27).

У межах дослідження сугестії як різновиду впливу виокремлюється так звана Мілтон-модель як потужна впливова структура. Впливовий механізм Мілтон-моделі ґрунтується на положеннях трансформаційної граматики Н. Хомського про невідповідність між глибинними структурами повідомлення та їхніми поверхневими репрезентаціями, реалізованими в мовленні, що відображають виокремлені у НЛП процеси упушення, узагальнення та викривлення інформації (Stankevych 2001: 9; Girutskii 2010: 157). Як універсальні закони моделювання, транспоновані в площину мовленнєвої діяльності, процеси узагальнення (генералізації), упушення (делеції) та викривлення (дисторції), услід за Т. Ю. Ковалевською, розуміємо як експлікацію лише певної частини інформації, що міститься в глибинній структурі (редукція інформації), вербалізацію її спрощеної версії (неадекватність інформації) та подання її гіпотетичної, суб'єктивованої моделі (віртуалізація інформації), що й зумовлює нетотожність

між глибинною інформативністю повідомлення та його репрезентованою версією (Kovalevska 2001).

Процеси узагальнення, упущення та викривлення інформації співвідносні з певними мовними універсальностями, які реалізуються через уживання конкретних мовних засобів. У цьому дослідженні зосередимо нашу увагу на аналізі мовних засобів, через використання яких реалізується процес узагальнення (генералізації) інформації.

Процес узагальнення відображає заміщення цілої категорії явищ певним елементом, наявність якого в заміщуваній категорії є лише одиничним випадком (Bendler, Grindler 1995). Мовні універсальності, співвідносні із процесом узагальнення (генералізації) інформації, реалізуються через використання так званих універсальних квантифікаторів, модальних операторів можливості / необхідності (Stankevych 2011: 9) та слів-інтенсифікаторів.

При використанні слів із генералізованим референтним індексом, до яких належать універсальні квантифікатори, простежується наскрізна семантична дифузність. Вони спричиняють втрату об'єктної ідентифікації, невизначеність локально-темпоральних меж повідомлення і неактуальність особистісних аксіорепрезентацій у його смислового континуумі. Якщо твердження розширене до такого ступеня, що воно перекриває чи спростовує всі можливості й не допускає винятків, то це робить неможливим подальше розгортання та динаміку смислу, надаючи тексту штучної статичності (Kovalevska 2001: 242). Наприклад:

[1] *Every American shared in that pride and in that success ... But everybody else struggled with costs that were growing and paycheques that weren't ... We all know the story now: mortgages sold to people who couldn't afford them ... But here is the problem: it doesn't work. It has never worked. ... That's inexcusable. It is wrong. It flies in the face of everything that we stand for The things that have always been our strengths match up perfectly with the demands of the moment* (BOS 2011).

Використання лексем *every, everybody, all, everything, never, always*, які охоплюють абсолютно всіх людей, абсолютно всі речі й абсолютно всі ситуації у будь-якому часовому просторі не дають можливості адресатові робити власні висновки, оскільки мовець не надав йому права вибору. Прислівникові показники *never, always* спричиняють локально-темпоральні концептуалізовані узагальнення. Займенникові номени з невизначеним референтним індексом *every, everybody, all, everything* об'єднані наявністю так званого квантора спільності, який інтегрує до цієї семантичної площини всі можливі вияви ситуативних множинностей, через що висловлення набуває обмежувальної модальності.

Аналіз політичних текстів засвідчує про надзвичайно часте використання найрізноманітніших універсальних квантифікаторів, наприклад:

[2] *... the world still depends upon the region's energy supply, and a severe disruption could destabilize the entire global economy... – and argue that any intervention to protect civilians is doomed to fail. No one is more mindful of these problems than I am...* (OUNS 2013).

У наведеному прикладі універсальними квантифікаторами виступають неозначено-особовий займенник *any* й заперечний *no one*, які блокують

вірогідність інших варіантів, крім тих, що запропоновані мовцем. Можна стверджувати, що прикметник *entire* у виразі *the entire global economy* також виконує функцію універсального квантифікатора, оскільки дає змогу охопити всю площину з усіма можливими множинностями та не допускає винятків.

Використання таких елементів, семантика яких характеризується відсутністю чітких локально темпоральних меж, є прикладом процесу узагальнення, так само як і використання модальних операторів можливості / необхідності, які фіксують універсальні модальнісні аспекти суб'єктивної мапи мовця (Stankevych 2011: 9) і роблять неможливою варіативність поведінки особистості. Наприклад:

[3] *And we **must** share the proof of our progress with public. ... We **must** also be honest that, in some situations, we will invest in places, that are strategically critical ... And we **must** accept that our development model cannot be formulaic ... so our approach **must** be case by case ... We **need** to analyze needs, assess opportunities... There **should** be an opportunity for us to strategically engage in a country with these other partners. ... We **need** to ask hard questions about who **should** be doing what in the work of development (Clinton 2010).*

Насиченість промови модальними дієсловами *must, need, should*, які позначають необхідність, обов'язковість, зобов'язання програмує аудиторію на те, що альтернативних рішень немає, запропонований варіант є єдиним правильним та обов'язковим для всіх.

[4] *But we **have to** move ahead with courage and honesty, ... We **must**, however, be guided by some basic principles. We **must** make Social Security permanently sound, ... We **must** not jeopardize our economic strength by increasing payroll taxes. We **must** ensure that lower income Americans get the help they **need** to have dignity and peace of mind in their retirement. We **must** guarantee that there is no change for those ... And we **must** take care that any changes in the system are gradual ... (Bush 2005).*

У прикладі [4] насиченість, навіть перенасиченість модальними дієсловами зі значенням необхідності, зобов'язання *have to, must* можна пояснити тим, що саме такі модальні дієслова, а також логічні константи, аналогічні словам зі значеннями «necessary», «obligatory» називають модальними операторами, а твердження, у яких вони використовуються, у модальній логіці (яка є частиною формальної логіки) вважають сильними твердженнями, на протигагу до слабких тверджень із модальними операторами можливості/неможливості. Висловлення модальної логіки не вважаються категорично істинними чи хибними, вони є істинними чи хибними в деяких випадках, у певних випадках чи у всіх випадках. Модальні оператори не правлять за функції істинності (Feis 1974). Використання таких операторів є суб'єктивним і допомагає мовцеві досягнути саме того результату, який запланований. Очевидно, що за допомогою сильних тверджень із модальними дієсловами зі значенням необхідності, зобов'язання *have to, must* мовець може обмежити поведінкові реакції адресата, оскільки їх семантика скеровує внутрішні карти людини в єдино можливому напрямку, що максимально звужує варіативність і рамки світоглядних позицій:

[5] *And to keep America competitive, one commitment is **necessary** above all: We **must** continue to keep the world in human talent and creativity (SUA 2006).*

[6] ... *to only send them into harm's way when it's absolutely **necessary**; to give them the equipment and the support that they **need to** get the job done ...* (DSR 2012).

У прикладах [5] та [6] поряд із модальними дієсловами необхідності **must** та **need to** мовець використовує прикметник **necessary**, який разом із деякими іншими атрибутивами з тотожним модальним забарвленням і прислівниками, семантика яких спрямована на фіксацію необхідності чи можливості певних дій особи, вважається модальним оператором сильних тверджень.

До модальних операторів можливості / необхідності, через використання яких реалізується процес узагальнення, належать також деякі частки як аналітичні синтаксичні лексеми, що акцентують на предикатній інформації, наприклад:

[7] ... *to spend wisely, reform bad habits, and do our business in the light of say – because **only then can** we restore the vital trust between a people and their government* (OIA 2009).

У прикладі [7] частка **only** в поєднанні з модальним дієсловом **can** підкреслює, що запропонований варіант єдино можливий, тим самим перекреслюючи навіть гіпотетичну вірогідність іншого розвитку подій.

Проте проведений аналіз засвідчує, що частотність використання атрибутивів, прислівників і часток у функції модальних операторів надзвичайно низька порівняно з кількістю модальних дієслів. Це можна пояснити тим, що дієслово є не просто заклик до дії, а власне дією, і тому використання дієслів додає тексту динаміки, що сприяє досягненню цілі – спонукати адресата до дії.

Процес узагальнення (генералізації) інформації реалізується також через використання так званих слів-інтенсифікаторів, які модифікують прагматичне значення висловлювання, підвищують вплив сказаного на мовця (Shcherban' 2008). Інтенсифікатори утворюють певні семантичні групи, а саме: а) інтенсифікатори істинності; б) інтенсифікатори впевненості у висловлюванні; в) інтенсифікатори надання сили основному дієслову; г) інтенсифікатори посиленого підтвердження (Shcherban' 2008). Використання таких слів істотно посилює оцінку, а в певному контексті вони можуть самотійно реалізувати оцінну семантику. Наприклад:

[8] *That's **really** the long-term potential significance of what the President announced today; and the fact that he did something that only a President can do – he got all these people together ...* (BBI 2011).

[9] ***Indeed**, as the recent debate within the United States over Syria clearly showed, the danger for the world is not an America that is eager to immerse itself in the affairs of other countries ...* (OUNS 2013).

У прикладах [8] та [9] інтенсифікатори істинності **really** та **indeed**, надаючи значної експресивності усьому висловлюванню засвідчують повну впевненість мовця в реальності дії і прагненні переконати в цьому співрозмовника, констатуючи абсолютну відповідність змісту висловлювання дійсності.

[10] *What's changed is the centre of the Republican Party, and that's **certainly** true with the budget* (SRBP 2012);

[11] *Yet one question has **surely** been settled: that to win the war on terror, we must take the fight to the enemy* (Bush 2007).

У прикладах [10] і [11] мовець використовує лексеми *certainly* та *surely*, які належать до інтенсифікаторів впевненості у висловлюванні. Проте як свідчить проведений аналіз, найчастотнішим інтенсифікатором упевненості є *of course*, як у прикладі [12]:

[12] *Of course it's got to move faster. Of course the economy still has a long way to go. Everybody understands that* (CE 2012).

Підсилення впевненості та переконання в цьому співрозмовника у вищенаведеному прикладі досягається не лише через семантику інтенсифікатора *of course*, а й через повтор цієї лексеми, що також є одним зі способів здійснення впливу на адресата.

Наступна семантична група – інтенсифікатори надання сили основному дієслову, до яких належать *do*, *absolutely* та деякі інші. Наприклад:

[13] *Now I really do think your voices are already getting through, because some of the folks in Congress are starting to say, well, may be we are open to this* (AJA 2011);

[14] *But the fact is that we need to absolutely not stand for the kind of things that have been going on* (CFD 2008).

У прикладі [13] сила основного дієслова *think* посилюється граматичним інтенсифікатором *do* в поєднанні з інтенсифікатором істинності *really*, що дає мовцеві змогу в разі збільшити потужність впливу на адресата. У прикладі [14] порядок слів у реченні, а саме розміщення інтенсифікатора *absolutely* між модальним оператором необхідності *need* та основним дієсловом *stand*, ще й у поєднанні із запереченням надає висловлюванню надзвичайної експресивності, що є важливою характеристикою політичних текстів і посилює їх сугестивний ефект.

[15] *If we could've stopped Rwanda, surely, if we had the ability, that would be something that we would have to strongly consider and act* (SPD 2008).

У прикладі [15] інтенсифікатор *surely* має іншу семантику, ніж у вищеописаному прикладі [11], і належить до групи інтенсифікаторів посиленого підтвердження, який у цьому контексті дає змогу мовцеві лише підсилити думку про нереальність припущень, які він робить і, відповідно, уникнути критики за те, що не було зроблене.

Висновки

Проведений аналіз мовних засобів, через використання яких реалізується процес узагальнення (генералізації) інформації як засіб здійснення сугестивного впливу на адресата, дає підстави зробити такі висновки, а саме: 1) серед модальних операторів із значенням необхідності / можливості, до яких належать модальні дієслова із значенням необхідності / можливості, атрибутиви із тотожним модальним забарвленням і прислівники, семантика яких спрямована на фіксацію необхідності чи можливості певних дій особи, а також деякі частки як аналітичні синтаксичні лексеми, що акцентують на предикатній інформації, найчастотнішими є модальні дієслова необхідності *must*, *have to*, *need*, які використовують у сильних твердженнях і надають тексту додаткової динаміки; 2) серед універсальних квантифікаторів, до яких зараховуємо деякі прислівникові

показники, займенникові номени з невизначеним референтним індексом найчастотнішими є прислівники *always*, *never* і займенники із елементом *every-* (*everyone*, *everybody*, *every*) та *all*, оскільки вони об'єднані наявністю так званого квантора спільності, який інтегрує до цієї семантичної площини всі можливі вияви ситуативних множинностей, через що висловлення набуває обмежувальної модальності; 3) серед так званих слів-інтенсифікаторів найчастотнішими є інтенсифікатор істинності *really*, інтенсифікатор впевненості *of course*, інтенсифікатори надання сили основному дієслову *do* та *absolutely*.

Література

References

1. Avdeenko I. (2001). *Strukturnyie i suggestivnyie svoistva verbalnykh sostavliaiushchikh reklamnogo teksta* [Structural and Suggestive Verbal Components Characteristics of Advert Text]. Barnaul.
2. Bendler R., Grinder D. (1995). *Ispolnite Svoi Mozg dlia Izmeneniia* [Use Your Brains to Change]. Moscow.
3. Feis R. (1974). *Modalnaia Logika* [Modal Logic]. Moscow: Nauka.
4. Girutskii A. (2010). *Neirolingvistika: posobiie dlia studentov vuzov* [Neurolinguistics: a manual for university students]. Minsk: Tetrasystems.
5. Kovalevska T. (2001). *Komunicatyvni Aspekty Neirolingvistichnoho Programuvannia* [Communicative Aspects of Neuro-linguistic Programming]. Odessa: Astroprint.
6. Nickl M. (1998). Einige Entwürfe und Einträge in der neuenkommunikationswissenschaftlichen Persuasionsforschung. *Beiträge zur Persuasionsforschung*. Frankfurt: Peter Lang.
7. Shcherban' M. (2008). *Semantychna Kharakterystyka Intensyfikatoriv Prahmatychnoho Znachennia: Sproba Formalisovanoho Opratsiuvannia* [Semantic Characteristics of Pragmatic Meaning Intensifiers: An Attempt of Formalized Analysis]. Retrieved 14.02.2014 from eprints.zu.edu.ua/2475/1/227-230.pdf
8. Stankevych Yu. (2011) *Movni Sugestoheny u Tekstakh Politychnoi Reklamy* [Language Means of Suggestion in Political Advert Text]. PhD Thesis. Odessa.

Sources

1. Complete Final Debate Transcript: John McCain and Barack Obama (CFD). October 15, 2008. Retrieved 14.02.2014 from: <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2008/10/debate-transcri.html>
2. Full text of Barack Obama's speech in Osawatome, Kansas (BOS 2011). – 7 December, 2011. Retrieved 14.02.2014 from: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/07/full-text-barack-obama-speech>
3. Hillary Rodham Clinton. Remarks to the Center for Global Development (Clinton 2010). January 6, 2010. Retrieved 14.02.2014 from: <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/134838.htm>
4. Obama Inaugural Address. 20th January 2009 (OIA). Retrieved 10.02.2014 from: <http://obamaspeeches.com/>
5. Obama U.N. speech transcript 2013 (OUNS 2013). Retrieved 10.02.2014 from: <http://www.politico.com/story/2013/09/obama-un-speech-transcript-2013-97261.html>
6. Remarks by the President Obama and Former President Clinton on We Can't Wait: Better Building Initiative. December 02, 2011 (BBI). Retrieved 10.02.2014 from: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/02/remarks-president-obama-and-former-president-clinton-we-cant-wait-better>
7. Remarks by the President on the American Jobs Act (AJA). November 20, 2011. Retrieved 10.02.2014 from: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/30/remarks-president-american-jobs-act>

8. Remarks by the President on the Defense Strategic Review. January 05, 2012 (DSR). – Retrieved 10.02.2014 from: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/01/05/remarks-president-defense-strategic-review>

9. State of the Union Address (January 31, 2006). Retrieved 10.02.2014 from: <http://millercenter.org/president/speeches/detail/4461>

10. State of the Union Address (February 2, 2005). George W. Bush. Retrieved 10.02.2014 from: <http://millercenter.org/president/speeches/detail/4464>

11. State of the Union Address. George W. Bush. January 23, 2007. Retrieved 10.02.2014 from: <http://millercenter.org/president/speeches/detail/4455>

12. The Second Presidential Debate. October 07, 2008. Retrieved 10.02.2014 from: <http://elections.nytimes.com/2008/president/debates/transcripts/second-presidential-debate.html>

13. Transcript of President Barack Obama's Speech on the Republican Budget Plan at ASNE. April 03, 2012 (SRBP). Retrieved 10.02.2014 from: http://www.washingtonpost.com/politics/full-transcript-barack-obama-speech-before-newspaper-editors/2012/04/03/gIQA9ctS_story.html

Георгій Калмиков

Донбаський державний педагогічний університет, Україна
psycholing_lab@mail.ru

ПСИХОЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Received March, 17, 2014; Revised March, 18, 2014; Accepted March, 24, 2014

Анотація. У статті проаналізовано психолінгводидактичні принципи підготовки майбутніх психологів до професійно-мовленнєвої діяльності як основного знаряддя обраної ними професії, а саме: соціолінгвокультурної детермінації; забезпечення холистичного розвитку лексико-граматичної будови професійно орієнтованого мовлення; випереджувального розвитку мовної компетенції в становленні професійно-мовленнєвої діяльності; комплементарного розвитку мови професії і професійно-мовленнєвої діяльності; опори на усталені моделі професійної мови й акт евристичності; формування образу професії або перцепції і мнемоніки; когнітивної зумовленості професійної комунікації; креативної організації (утворення) професійно-мовленнєвої комунікації; алгоритмічної реалізації акту соціально орієнтованого професійно-мовленнєвого спілкування; розвитку внутрішнього програмування мовлення; активізації механізмів професійної комунікативно-мовленнєвої діяльності; забезпечення конформності професійно-мовленнєвої діяльності. Зазначені принципи є правилами організації освітньої роботи викладача ВНЗ, спрямованої на утворення в студентів професійно-мовленнєвих операцій та дій, що забезпечують доцільну, професійно зумовлену комунікацію.

Ключові слова: *психолінгводидактичні принципи, професійно-мовленнєва діяльність, спілкування, комунікація, професійно орієнтоване мовлення, професійно-мовленнєві операції та дії.*

Kalmykov, Heorhii. Psycholinguistic and Didactic Principles of Forming Psychologists' Readiness for Linguistic Professional Activity.

Abstract. Psycholinguistic and didactic principles of training future psychologists to professional speech activity as the main "weapon" of their chosen profession have been analyzed in the paper. Among them are such principles as: socio-linguocultural determination, ensuring holistic development of lexicogrammatical structure of a professionally-oriented speech; advancing development of linguistic